

[Click Here](#)

Falso queritur de natura sua genus humanum

Textus

Cross-references in general dictionaries to this page (16): Lewis & Short, ābundēLewis & Short, ālīfūsusLewis & Short, ālīusLewis & Short, cīārusLewis & Short, contrāLewis & Short, culpāLewis & Short, dē-fīōLewis & Short, ēōLewis & Short, falloLewis & Short, grassoLewis & Short, impēratōrLewis & Short, pessumLewis & Short, poliōLewis & Short, praestābilisLewis & Short, prō-sumLewis & Short, rēgo 1. Falso queritur de natura sua genus humanum, quod inbecilla atque aevi brevis forte potius quam virtute regatur. 2Nam contra reputando neque maius aliud neque praestabilibus inveniatis magisque naturae industrium hominum quam vim aut tempus deesse. 3Sed dux atque imperator vitae mortalium animus est. Qui ubi ad gloriam virtutis via grassatur, abunde pollens potensque et clarus est neque fortuna eget, quippe quae1 prohibeat, industrium, aliasque artis bonas neque dare neque eripere cuiquam potest. 4Sin captus pravis cupidinibus ad inertiam et voluptates corporis pessum datus est, pernicioa libidine paulisper usus, ubi per socordiam vires tempus ingenium diffluxerit, naturae infirmitas accusatur: suam quisque suam auctores ad negotia transferunt. Quod si hominibus bonarum rerum tanta cura esset, quanto studio aliena ac nihil profutura multaque etiam periculosa 3 petunt, neque regerentur magis quam regerent casus et eo magnitudinis procederent, ubi pro mortalibus gloria aeterni fierent. 166 1. It is wrong for mankind to find fault with his nature on the ground that being weak and of short duration, it is controlled more by chance than by virtue. On the contrary, one may discover, on reflection, that nothing is greater or more outstanding, and that it is diligence that human nature lacks rather than strength or longevity. But the leader and commander of mortals' life is the mind. And when it advances to glory by the path of virtue, it is abundantly powerful and potent, and it has no need for good luck, since luck can neither give to nor take away from any man honesty, diligence, and other good qualities. But if the mind has been captivated by depraved desires and has sunk to sloth and sensual pleasures—after it has enjoyed ruinous indulgence for a bit, when strength, time, and talents have wasted away through indolence—the weakness of human nature stands accused; each, though they brought it on themselves, shifts the blame to his troubles. But if men had as much concern for honorable enterprises as they have eagerness for pursuing what is foreign to their interests and bound to be unprofitable and often even dangerous and destructive, they would control events rather than be controlled by them, and would advance to that degree of greatness where glory would make them eternal instead of mortal. 167Page 2 Find in a Library View cloth edition Tools Print Save Email this link Copy this link, or click below to email it to a friend Email this link or copy the link directly.: 2. Nam uti genus hominum compositum ex corpore et anima est, ita res cunctae studiaeque omnia nostra corporis alia, alia animi naturam secuntur. 2Igitur praecleara facies, magnae divitiae, ad hoc vis corporis et alia omnia huicse modi brevi dilabuntur; at ingeni egregia facinora sicuti anima immortalia sunt. Postremo corporis et fortunae honorum ut initium sic finis est, omniaque orta occidunt et aucta senescunt; animus incorruptus, aeternus, rector humani generis agit atque habet cuncta neque ipse habetur. 3Quo magis pravitus orum admiranda est, qui, dediti corpori gaudiis, per luxum et ignaviam aetatem agunt, ceterum ingenium, quo neque melius neque amplius aliud in natura mortalium est, incultu atque socordia torpescere sinunt, cum praesertim tam multae varietate sint artes animi, quibus summa claritudo paratur. 2 Verum ex iis magistratus et imperia, postremo omnis cura rerum publicarum minime mihi hac tempestate cupiendi videntur, quoniam neque virtuti honor datur neque illi, quibus per fraudem iis fuit uti, tui aut eo magis honesti sunt. Nam vi quidem regere patriam aut parentis, quamquam et possis et delicta corrigas, tamen importunum est, cum praesertim omnes rerum mutationes caedem, fugam aliaque hostilia portendant. Frustra autem nisi neque aliud se fatigando nisi odium quaerere extremas dementiae est; nisi forte quem inhonesta et pernicioa libido tenet potentiae paucorum decus atque libertatem suam gratificari. 3 Ceterum ex aliis negotiis, quae ingenio exercentur, in primis magno usui est memoria rerum gestarum. Cuius de virtute quia multi dixerit, praetereaundum puto, simul ne per insolentiam quis existimet memet studium meum laudando extollere. Atque ego credo fore, quia decevi procul a re publica aetatem agere, tanto tamque utili labori meo nomen inertiae imponent, certe quibus maxima industria videtur salutare plebem et convivis gratiam quaerere. Qui si reputaverit, et quibus ego temporibus magistratus adeptus sum [et] quales viri idem assequi nequiverint, profecto existimabunt me magis merito quam ignavia iudicium animi mei mutavisse maiusque commodum ex otio meo quam ex aliorum negotiis rei publicae venturam. Nam saepe ego auidi Q. Maximum, P. Scipionem, praeterea civitatis nostrae praeclearos viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, vehementissime sibi animum ad virtutem accendi. Scilicet non ceram illam neque figuram tantum in se habere, sed memoria rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere neque prius sedari, quam virtus existimans famam atque gloriam adaequaverit. At contra quis est omnium his moribus, quin divitis et sumptibus, non probate neque industria cum maioribus suis contendat? Etiam homines novi, qui antea per virtutem soliti erant nobilitatem anteverire, fartum et per latrocinia potius quam bonis artibus explendam animi cupidinem, praeterea opportunitas spe liberorumque aetatis, quae etiam medicos viros spe praedae transversos agit, ad hoc studia Numidarum in Iugurtham accensa, ex quibus, si talem virum dolis interfecisset, ne qua seditio aut bellum oriretur, anxius erit. 6 His difficultatibus circumventus ubi videt neque per vim neque insidiis opprimi posse hominem tam acceptum popularibus, quod erit Iugurtha nam promptus et appetens gloria militaris, statuit eum obiectare periculis et eo modo fortunarum temptare. Igitur bello Numantino Micipsa, cum populo Romano equitum atque peditum auxilia mitteret, sperans vel ostentando virtutem vel hostium saevitia facile eum occasurum, praefecit Numidis, quos in Hispaniam mittebat. Sed ea res longe aliter, ac ratus erit, evenit. Nam Iugurtha, ut erat impigro atque acri ingenio, ubi naturam P. Scipionis, qui tum Romanis imperator erat, et morem hostium cognovit, multo labore multaque cura, praeterea modestissime parendo et saepe obviam eundo periculis in tantum claritudinem brevi pervenerat, ut nostris vehementer carus, Numantinis maximo terrori esset. Ac sane, quod difficillimum in primis est, et proelio strenuus erit et bonus consilio, quorum alterum ex providentia timorem, alterum ex audacia temeritate afferre plerumque solet. Igitur imperator omnis fore res asperas per Iugurtham agere, in amicis habere, magis magisque eum in dies amplecti, quippe cuius neque consilium neque inceptum ullum frustra erat. Hoc accedebat munificentia animi atque ingeni solertia, quibus rebus sibi multos ex Romanis familiari amicitia coniunxerat. 7 Ea tempestate in exercitu nostro fuere complures non itaque nobiles, quibus divitiae bono honestoque potiores erant, factiosi domi, potentes apud socios, clari magis quam honesti, qui Iugurthae quoque volis regerentur. Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum quam fratrem fratris? Aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego vobis regnum tradid firmum, si boni eritis, sin mali, inbecillum. Nam concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur. Ceterum ante hos tunc, Iugurtha, qui aetate et sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. Nam in omni certamine qui opulenter est, etiam si accipit iniuriam, tamen, quia plus potest, facere videtur. Vos autem, Adherbal et Hiempsal, colite, observate talem hunc virum, imitamini virtutem et entinim, ne ego meliores liberos sumpsisse videtur quam quoscumque. Si permanere vellet in suis artibus, ultra illos et Romano sit regnum venturum; si propter amicitiam pergeret, suamet ipsum pecunia praecipitem casurum. 8 Sic Iocutus cum litteris eum, quas Micipsa redderet, dimisit. Earum sententia haec erat: "Iugurthae tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit, quam rem tibi certo scio gaudio esse. Nobis ob merita sua carus est, ut idem senatui et populo Romano sit, summa ego nitentur. Tibi quidem cum nostra amicitia gratulor. Habes virum dignum te atque avo suo Masinisa." Igitur rex, ubi ea quae fama atqueper ex litteris imperatoris ita esse cognovit, cum virtute tum gratia viri permotus flexit animum suum et Iugurtham beneficiis vincere aggressus est statimque eum adoptavit et testamento pariter cum filiis heredem instituit. Sed ipse paucos post annos morbo atque aetate confectus cum sibi finem vitae adesse intellegeret, coram amicis et cognatis intererat Adherbale et Hiempsale filiis dicitur huicse modi verba cum Iugurtha habuisse: 9 "Parvum ego te, Iugurtha, amisso patre, sine spe, sine opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi quam liberis, si genuissem, ob beneficia curam fore. Neque ea res falsum me habuit. Nam, ut alia magna et egregia tua omittam, novissime rediens Numantia neque regnumque meum gloria honoravisti tuaque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti. In Hispania nomen familiae renovatum est. Postremo, quod difficillimum inter mortalis est, gloria invidiam vicisti. Num, quoniam mihi natura finem vitae facit, per hanc dexteram, per regni fidem moneo obtestorque te, uti hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas neu malis alienos adungere quam sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri praesidia regni sunt, verum amici, quos neque armis cogere neque auro parare queas: officio et fide pariuntur. Quis autem amicum